

Напрями цифровізації бухгалтерського обліку та експертних досліджень

Одарка Чабанюк

кандидат економічних наук, доцент, старший науковий співробітник лабораторії товарознавчих та економічних досліджень, Львівський науково-дослідний інститут судових експертиз Міністерства юстиції України; доцент кафедри обліку, контролю, аналізу та оподаткування, Львівський торговельно-економічний університет Всеукраїнської центральної спілки споживчих товариств, м. Львів, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0884-3515>, Researcher ID: G-7875-2019, e-mail: odarka.lndise@ukr.net

Наталія Лобода

кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку, аналізу і контролю, Львівський національний університет імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України, м. Львів, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3522-8139>, e-mail: loboda.lviv@gmail.com

Розглянуто сутність та застосування цифрових технологій бізнес-процесів підприємства, які є невід'ємною частиною та запорукою його розвитку. Обґрунтовано необхідність подальшого удосконалення управління діяльністю підприємства на шляху впровадження сучасних інформаційних систем, які забезпечують оперативність, якість, надійність процесів збирання, оброблення та зберігання інформації й оптимізацію управлінського персоналу підприємства. Розкрито сутність інформаційної системи за трьома напрямками: семантичним, технічним, діловим. Узагальнено напрями оброблення облікової інформації, які є визначальними в організації бухгалтерського та управлінського обліку, що впливатиме на об'єкти експертних досліджень.

Ключові слова: бухгалтерський облік; судова економічна експертиза; судовий експерт; цифровізація бухгалтерського обліку; висновок експерта.

Areas of Digitalization in Accounting and Expert Research

Odarka Chabaniuk, Natalia Loboda

The paper considers the essence and application of digital technologies in enterprise business processes, highlighting their integral role as a key driver of development. It substantiates the need for further enhancement of enterprise management through the implementation of modern information systems that ensure efficiency, quality, and reliability in the collection, processing, and storage of information, as well as optimization of the enterprise's managerial staff. The essence of information system is explored through three areas: semantic, technical, and business. The authors summarize the areas of accounting information processing that are critical to the organization of financial and management accounting and influence the objects of expert research.

Keywords: accounting; forensic economic examination; forensic expert; digitalization of accounting; expert research conclusion.

В умовах сьогодення українська економіка інтегрується у світовий європейський простір. Тому особливе зна-

чення має набуття професійних знань, навичок і вмінь працівниками, зайнятими в найрізноманітніших сферах

економіки й управління, у пошуках правильних та обґрунтованих управлінських підходів і рішень з метою підвищення ефективності роботи суб'єктів господарювання. Для нормального функціонування кожної ланки ринкової економіки необхідно, щоб учасники процесу — інвестори, власники, постачальники, податкові органи, покупці, банки, кредитори та інші контрагенти підприємства — мали правдиву та об'єктивну інформацію про майновий і фінансовий стан діяльності підприємства, результати його діяльності, систему їх формування. Таку інформацію надає система обліку.

На нинішньому етапі державотворення перед бухгалтерським обліком і судовою економічною експертизою постала потреба у виробленні нових методик створення бухгалтерської інформації, що впливатиме на об'єкти та методику експертних досліджень. Вони мають відповідати змінам економіки й міжнародним стандартам, що потребує реформування системи бухгалтерського обліку України. Облік виник і розвивається у зв'язку з потребою суспільства в необхідній і достатній інформації щодо наявності й руху майна з метою контролю та управління господарськими процесами і їх результатами.

У сучасних умовах збільшення обсягів інформації, що надається підприємствами, постає питання про швидкість, якість, точність ведення бухгалтерського обліку. Одним із напрямів удосконалення управління діяльністю підприємства є впровадження сучасних інформаційних систем, які забезпечують оперативність,

якість, надійність процесів збирання, оброблення й зберігання інформації та оптимізацію управлінського персоналу підприємства. Прискорений розвиток і вдосконалення інформаційних технологій є невід'ємною частиною сучасного суспільства, а динамічність функціонування ринкової економіки в сучасних умовах обумовлює необхідність успішної діяльності кожного суб'єкта господарювання. Застосування цифрових технологій бізнес-процесів підприємства є невід'ємною складовою та запорукою його розвитку. Цифрові перетворення сприяють реалізації принципів сталого розвитку та відкривають особливо великий потенціал для змін у сфері бухгалтерського обліку та судових експертних досліджень [1, с. 13—14]. Розвиток цифрової економіки зробив можливим застосування програмного забезпечення для ведення обліку та складання фінансової звітності. Визначення загального механізму трансформації систем обліку, контролю та управління забезпечує необхідність концептуальних досліджень впливу діджиталізації на бухгалтерський облік національних підприємств.

Інформаційна система — це сукупність організаційних і технічних засобів для збереження та оброблення інформації з метою забезпечення інформаційних потреб користувачів. Інформаційна система — це взаємопов'язана сукупність концепцій, методів, технологій, технічних і програмних засобів, застосовуваних для автоматизації процесів збирання, реєстрації, оброблення, зберігання та

передавання інформації споживачеві в інтересах досягнення поставленої мети [2, с. 8]. Сутність інформаційної системи вчені дослідили за трьома напрямками: семантичним, технічним, діловим (див. рис.).

Рис. Економічна сутність інформаційної системи

Інформаційні системи як системи управління тісно пов'язані із системами збереження та видачі інформації, а також забезпечують обмін інформацією в процесі управління.

Основне завдання автоматизації — підвищення якості роботи як бухгалтерів, так і бухгалтерії загалом. Комп'ютер — це тільки інструмент, що дає змогу максимально повно користуватися кваліфікацією спеціаліста й максимально спростувати повсякденну рутинну роботу. Програмне забезпечення — це той

інструментарій, за допомогою якого бухгалтер може вести весь процес опрацювання даних, починаючи з уведення в машину інформації і закінчуючи одержанням реєстрів бухгалтерського обліку [3, 4]. Програмне забезпечення для бухгалтерського обліку — це комп'ютерний застосунок, який допомагає підприємствам записувати та обробляти всі свої облікові операції одночасно.

Застосування спеціалізованих програмних продуктів, створених для аналітиків, бухгалтерів та працівників

контрольних органів, є усталеною практикою, і саме їх застосування сформувало поняття *цифровізація обліку*.

Комп'ютерні системи бухгалтерського обліку пройшли довгий історичний шлях становлення й розвитку. Вони змінювались паралельно зі змінами інформаційних технологій, програмних і технічних засобів оброблення інформації, методів розроблення, концепції побудови інформаційної системи. Ураховуючи чутливий характер бухгалтерського обліку, важливо визначити програмне забезпечення для конкретного бізнесу. Перш ніж оцінити програмні засоби, компанія спочатку має визначити проблеми, що стоять перед ними в бухгалтерському обліку.

Вибір способу оброблення облікової інформації є визначальним в організації бухгалтерського та управлінського обліку:

- упорядкування інформаційних потоків. За автоматизованого ведення обліку з'являється можливість отримати будь-які дані натисканням кількох клавіш;
- знижується ризик виникнення помилок, що дає можливість приймати ефективні управлінські рішення, уникати штрафів і санкцій;
- з'являється можливість оптимізувати оподаткування майже без ризиків;
- автоматизація бухгалтерського обліку підвищує його оперативність.

Інформаційні системи містять: технічні засоби оброблення даних, програмне забезпечення й відповідний

персонал, які утворюють внутрішню інформаційну основу:

- засоби фіксування та збирання інформації;
- засоби передавання відповідних даних та повідомлень;
- засоби збереження інформації;
- засоби аналізу, оброблення та представлення інформації.

Під час вибору програмного продукту доцільно враховувати такі критерії:

- базовий функціонал програми;
- оперативність відображення змін законодавства;
- зручність інтерфейсу;
- наявність методичної літератури;
- технічну підтримку партнера;
- можливість експорту-імпорту даних з іншими програмними продуктами;
- захищеність системи від внутрішніх користувачів та зовнішніх чинників;
- масштабність;
- вартість та порядок ліцензування.

Застосування цифрових інструментів у бухгалтерському обліку спрямоване насамперед на спрощення його ведення. Це досягається завдяки:

- зміні технологій отримання, зберігання й передавання необхідної інформації адресатам у бухгалтерському обліку, а також методології систематизації інформації;
- переведенню облікових робіт у цифровий формат [5—7].

Проведення судових економічних експертних досліджень базується на

вивченні суті та змісту первинних та зведених документів, які має надати замовник. Тому процес цифровізації бухгалтерського обліку певною мірою впливає на проведення експертних досліджень.

Так, відповідно до абз. 2 п. 3.3 гл. 3 розд. III «Економічна експертиза» Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень (далі — *Методичні рекомендації*): «Якщо ведення бухгалтерського та податкового обліку здійснювалось в електронно-обчислювальному вигляді, експерту надаються реєстри бухгалтерського та податкового обліку у роздрукованому вигляді, обов'язково завірені в установленому порядку. Додатково вони можуть бути надані на вимогу експерта на електронних носіях інформації» [8].

Отже, Методичними рекомендаціями передбачено надання документів у роздрукованому вигляді, обов'язково завірених у встановленому порядку. До того ж додатково ці документи можуть бути надані на вимогу експерта на електронних носіях. Методичними рекомендаціями не передбачено, що документи можуть бути надані лише на електронних носіях. У зв'язку із цим сьогодні фактично всі документи для проведення судово-економічної експертизи або дослідження необхідно надавати у роздрукованому вигляді.

Отже, під час здійснення цифровізації облікових процедур слід брати до уваги, що в діяльності суб'єкта господарювання можуть виникати обставини, за настання яких первинні та зведені документи мають бути роздрукованими, завіреними й наданими за першої вимоги.

Перелік джерел посилання

1. Воронко Р. М., Чабанюк О. М., Чік О. М., Воронко О. С. Особливості судово-бухгалтерської експертизи та окремі питання її нормативно-правового регулювання. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки*. 2022. Вип. 67. С. 13—20. DOI: 10.36477/2522-1205-2022-67-02 (дата звернення: 02.04.2025).
2. Чабанюк О. М., Лобода Н. О., Кузьмінська К. І. Бухгалтерський облік та прикладні програмні рішення. BAS:БУХГАЛТЕРІЯ : навч. посіб. Київ, 2024. 234 с. URL: <https://alerta.kiev.ua/oblik-ta-podatki/944-chabanyuk-o-m-loboda-n-o-kuzminska-k-i-bukhgalterskij-oblik-ta-prikladni-programni-rishennya-basbukhgalteriya.html> (дата звернення: 02.04.2025).
3. Воронко Р. М., Кузьмінська К. І., Чабанюк О. М. Автоматизація бізнес-процесів підприємств як чинник підвищення економічної ефективності діяльності. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки»*. 2024. № 7. DOI: 10.25313/2520-2294-2024-7-10135 (дата звернення: 02.04.2025).
4. Лобода Н. О., Чабанюк О. М., Шевчук Ю. І. IT-процесінг у національній обліковій практиці. *Науково-практичний журнал «Економічні студії»*. 2019. Вип. 4 (26). С. 97—100. URL: <https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/11/Loboda-CHabaniuk-IT-protsesinh-u-natsionalniy-oblikoviy-praktytsi-2019.pdf> (дата звернення: 02.04.2025).
5. Чабанюк О. М. Аспекти проведення досліджень у сфері оподаткування. Київ, 2024.
6. Чабанюк О. М., Лобода Н. О. Бухгалтерський облік у схемах і таблицях : навч. посіб. Київ, 2023.

7. Melnyk S., Chabaniuk O., Ravlinko Z., Petrukha N., & Bodnariuk I. Formation of a security environment for personnel management of socioeconomic systems before and during the war: Legal aspect: Formación de un entorno de seguridad para la gestión del personal de los sistemas socioeconómicos antes y durante la guerra: Aspecto legal. *Cuestiones Políticas*. 2023. Vol. 41 (78). Pp. 493—503. URL: <https://produccioncientificaluz.org/index.php/cuestiones/article/view/40619> (дата звернення: 02.04.2025).
8. Науково-методичні рекомендації з питань підготовки та призначення судових експертів та експертних досліджень : затв. наказ. Мін'юсту України від 08.10.1998 р. № 53/5 (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text> (дата звернення: 02.04.2025).